

Toelichting IP 2023-2026

Bestuursorganen en -ondersteuning

1. Geo-Informatie: innovatieve investeringen

De technische ontwikkelingen in het meten en landmeetkundig verwerken van gegevens en de ontwikkelingen op het gebied van de Geografische Informatie Systemen (GIS) gaan dusdanig hard dat jaarlijks ruimte wordt gevraagd voor innovatieve investeringen. Voorbeelden van deze ontwikkelingen zijn draagbare pencomputers voor het meten, elektronische dieptemeting en reflectorloze achymeters. De kapitaallasten van deze investeringen worden opgevangen in de exploitatie van de afdeling SIM SO-SB.

Gezondheid, sociale structuur en maatschappelijke ondersteuning

2. Verbeteren sociaal culturele accommodaties

Voor het verbeteren van de sociaal culturele accommodaties wordt jaarlijks een onrendabele investering van € 82.000 geraamd. Dit bedrag is bedoeld voor het verbeteren van de gebouwen en het uitvoeren van het Beleidskader Accommodatiebeleid (mogelijke afstoting van een aantal gebouwen en gedeeld/multifunctioneel gebruik van sociaal culturele accommodaties).

3. Wijk-, buurt- en dorpsbudget

Op basis van signalen van wijk- en buurttafels en wijk- en buurtraden komen er knelpunten naar voren over jeugdoverlast, voorzieningen voor jongeren en ouderen en inrichting van de openbare ruimte. Voorwaarde voor aanwending van dit budget is dat het initiatief uitgaat van de bewoners zelf en dat er voor de uitvoering van maatregelen voldoende draagvlak is bij bewoners en belanghebbenden.

Veiligheid

4. Vervanging voertuigen THOR

De voertuigen die Stadstoezicht in gebruik heeft ten behoeve van inzet voor integrale toezicht en handhaving openbare ruimte, zijn in respectievelijk 2023 en 2025 aan vervanging toe. Het afschrijvingstermijn van deze voertuigen is 5 jaar.

5. Cameratoezicht binnenstad

Reguliere vervanging: € 490.000.

Betreft krediet voor vervanging van camera's, uitkijschermen en delen van de infrastructuur ten behoeve van toezicht op de openbare ruimte. Vervanging is noodzakelijk wegens einde technische levensduur. Afschrijvingstermijn 5 jaar

6. Openbare verlichting; vervanging armaturen

Het beleidsplan openbare verlichting 2012-2016 wordt gecontinueerd. Waarbij de vervanging van armaturen en lichtmasten voor steeds duurzamere exemplaren wordt doorgezet tot en met 2029. Dekking van de kapitaallasten vindt plaats binnen reguliere middelen.

7. Openbare verlichting; vervanging lichtmasten

Het beleidsplan openbare verlichting 2012-2016 wordt gecontinueerd. Waarbij de vervanging van armaturen en lichtmasten voor steeds duurzamere exemplaren wordt doorgezet tot en met 2029. Dekking van de kapitaallasten vindt plaats binnen reguliere middelen.

Gelijke kansen op talentontwikkeling

8. MOP BBS en MFA

Door de wetswijziging in de financiering van het onderhoud van schoolgebouwen is in afstemming met de schoolbesturen besloten dat zij zullen zorgdragen voor het eigendomsbeheer van schoolgebouwen met uitzondering van BBS-en, MFA's en gebouwen met enkel zelfstandige kinderopvang. Voor die gebouwen zorgt de gemeente voor het eigendomsbeheer en de onderwijsinstellingen dragen dan bij in de onderhoudslast. Hierover zijn afspraken gemaakt. Voor de exploitatie van deze gebouwen is het noodzakelijk geld voor onderhoud te reserveren. Daartoe is in 2023 een krediet nodig van € 240.000 en in 2024 € 119.000. Jaarlijks wordt het onderhoud ten laste van de exploitatie verhoogd met eenzelfde bedrag. De hieruit voortvloeiende kosten komen ten laste van de reserve onderwijshuisvesting.

9. Spoedvoorzieningen

Er zijn jaarlijks middelen benodigd om voorzieningen in de huisvesting te treffen, die geen uitstel kunnen hebben, zodat de voortgang van het onderwijs niet belemmerd wordt.

10. Onderwijsleerpakket

Voor onderwijsleerpakketten (OLP) is in 2024 en 2026 een bedrag opgenomen van € 122.040.

11. KC Stadshart nieuwbouw school en kinderopvang/ 13. KC Zuiderster nieuwbouw school en kinderopvang

Het Bossche Broek is in 2020 gedefuseerd tot twee afzonderlijke basisscholen, KC Het Stadshart en KC Zuiderster. KC Het Stadshart is gevestigd in de binnenstad en KC Zuiderster is gehuisvest in Zuid. Beide locaties zijn toe aan vernieuwing van de huisvesting, waarbij de druk ligt locatie op Zuid.

Voor beide locaties is in 2018/19 een stedenbouwkundig onderzoek uitgevoerd naar de meest optimale variant. De uitkomst is dat beide scholen op de huidige locaties gehuisvest blijven.

Uitgangspunt is op beide locaties een volwaardig kindcentrum waarmee de doorgaande leerlijn wordt geborgd. De twee locaties kennen hun eigen complexiteit, Het Stadshart is gelegen in de binnenstad, de locatie Zuiderster is recent benoemd tot gemeentelijk monument. Om deze redenen wordt eerst een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd voor elk van beide locaties. Hiervoor is een krediet van € 150.000 beschikbaar (begroting 2021).

Realisatie vindt plaats na besluitvorming op basis van de uitkomsten van de haalbaarheidsonderzoeken. Een exacte planning moet nog uitgewerkt worden. In de planning is namelijk nog geen rekening gehouden met bijvoorbeeld archeologisch onderzoek of andere invloeden op de planning. Dit wordt meegenomen in de verdere uitwerking.

12. JOP's/Wijkspeelplaatsen

Op 17 juni 2003 is de nota "Ruimte voor jongeren in eigen domein"(03.0281) vastgesteld door de gemeenteraad. JOP's worden op locaties geplaatst waar overlast van jongere groot is en waarmee deze overlast teruggedrongen of geconcentreerd wordt. Deze locaties worden in overleg met jongerenwerk en politie vastgesteld. Met het budget wordt sturing gegeven aan de aanpak van jeugdoverlast.

13. KC Zuiderster nieuwbouw school en kinderopvang

Zie toelichting bij nr. 10

14. Basisschool de Hoogakker vernieuwing oudste delen

De oudste delen van basisschool de Hoogakker in Vinkel toe aan vernieuwing. Uitgangspunt hierbij is vernieuwing van de huisvesting op de huidige locatie met behoud van de meest recente gebouwdelen.

15. Nieuwbouw school en kinderopvang Groote Wielen NO-hoek

In 2022 wordt het bestemmingsplan voor de noordoosthoek van de Groote Wielen vastgesteld. In dit gebied worden naar verwachting 2.300 tot 3.000 woningen gerealiseerd. De onderwijsbehoefte voor de kinderen uit deze wijk wordt ingeschat op minimaal 2 permanente schoollocaties voor 500 leerlingen in het basisonderwijs (1 leerling per 2 gerealiseerde woningen) en een semipermanente school om de piek op te vangen. De eerste school wordt gebouwd in 2026. De voorbereidingen voor de tweede school starten in 2026.

Aanvullend op de onderwijsbehoefte wordt voorzien in een sportzaal (capaciteit van 2 gymzalen). De investeringskosten voor de sportzaal zijn opgenomen onder nr. 42.

Verstedelijking en wonen

16. Investerings grondbedrijf

Voor de voortgaande ontwikkeling van bestemmingsplannen is het noodzakelijk dat het grondbedrijf aankopen doet, voorbereidingskosten maakt en investeert in bouw- en woonrijpmaken. Deze kosten worden geacht binnen de grondexploitaties rendabel te zijn dan wel afgedekt te worden uit van particuliere ontwikkelaars te verkrijgen bijdragen (te doen gebruikelijk te ontvangen via exploitatieovereenkomsten). Daarnaast beheert en exploiteert het grondbedrijf gronden en panden die (nog) niet getransformeerd worden tot bouwgronden. Ook hierbij zijn soms investeringen noodzakelijk. Deze investeringen worden geacht rendabel te zijn uit jaarlijks te verkrijgen huuropbrengsten dan wel uit een eventuele verkoopopbrengst op termijn.

Openbare ruimte, water en groen

17. Maatregelen openbare ruimte binnenstad

Het betreft hier projecten in de binnenstad die meeliften met andere initiatieven. Het budget zal aangewend worden voor een bijdrage aan projecten die vanuit groot onderhoud op het schema van de afdeling Beheer & Programmering voorkomen en waarvoor middelen nodig zijn die boven het normale onderhoud uitstijgen. Vanaf 2023 wordt dit budget ingezet voor projecten in de omgeving van Reinier van Arkel/Bethaniëstraat/Erfgoedcluster

en het Zuid Willemspark. Ook wordt het aangewend voor kleine openbare ruimte projecten uit het planteam Erfgoed.

Voor de jaren 2023 en verder wordt beschikt over de reserve Grote Werken voor een bedrag van jaarlijks € 115.000,-.

18. Kleine inrichtingsprojecten openbare ruimte

De post wordt aangewend voor een uiteenlopend aantal kleinschalige projecten, die niet afzonderlijk zijn voorzien in het investeringsplan. Vaak gaat het om voor bewoners gevoelige zaken.

19. Zuid-Willemspark

In juli 2017 heeft uw raad het Inspiratiedocument Zuid-Willemspark unaniem vastgesteld. De Tabel Uitvoeringsprogramma maakte als bijlage onderdeel uit van dit raadsvoorstel. In die tabel staan de diverse deelprojecten en bijbehorende kostenramingen benoemd en uitgesplitst naar een korte, middellange en lange termijn. De middellange termijn bevat 2 raadsperiodes en beslaat de periode 2019-2026, de lange termijn bevat de doorkijk voor de periode daarna. Jaarlijks is een bedrag opgenomen, om de beoogde fysieke ingrepen ten behoeve van de totstandkoming van het parkconcept te kunnen plegen. Aanvullend op deze middelen worden ook bestaande andere budgetten benut voor de realisatie van het park (bijv. Bomenplan). Ook worden bovengenoemde budgetten als hefboom ingezet voor het verkrijgen van subsidies.

20. Groene Delta

De investeringsgelden worden aangewend voor de uitvoering van en in navolging op het Uitvoeringsprogramma De Groene Delta 2. Dat betekent vooral extra investeringen in aanleg EVZ Groote Wetering, enkele kleinschalige projecten in de Hooge Heide en natuurprojecten in de stad. In voorkomende gevallen dragen we bij aan projecten zoals Natuurbouw Engelermeer en de aanleg van nieuwe bossen (Nota Meer Bosch).

21. Bomenplan

Met het beleid rondom het versterken van laanstructuren wordt het groene karakter van de gemeente vormgegeven. Hiervoor worden jaarlijks meerdere boomprojecten uitgevoerd. Tegelijkertijd is er een nieuwe vraag voor het vergroenen van de stad. Klimaatadaptatie is een actueel thema en gaat over het aanpassen van de bebouwde omgeving aan een veranderend klimaat. Groen kan hierbij een rol spelen bij het bufferen van water, het temperen van de temperatuur en het zuiveren van lucht. Dit is vastgelegd in het beleidsplan 's-Hertogenbosch Groen en Klimaatbestendig. In het uitvoeringsprogramma zijn de groenstructuren, de vergroeningsopgave en groene maatregelen opgenomen die vanaf 2021 worden uitgevoerd. Vanaf 2023 zullen projecten opgepakt worden voortkomend uit de in 2022 opgestelde gebiedspaspoorten.

22. Diverse reparaties en aanpassingen

Om de levensduur van de riolering op te rekken tot een geschikt vervangingsmoment, voeren we rioolreparaties uit. Daarnaast treffen we maatregelen die voortkomen uit klachten en rioolinspecties. Deze hebben voornamelijk betrekking op huis- en kolkaansluitingen.

23. Vervanging riolering algemeen

Het vervangen van riolering voeren we uit in combinatie met andere werkzaamheden in de openbare ruimte (werk met werk maken). Voorbeelden zijn projecten uit het Vitaliseringsplan, herontwikkelingsgebieden en renovatie van wegen.

24. Afkoppelen van hemelwater: Algemeen bij herinrichting

We richten ons bij wijken, waar de riolering aan vervanging toe is, op vitalisering van de openbare ruimte. De wijk Orthen en delen van West zijn daar twee voorbeelden van. Waar mogelijk streven we bij renovaties van wegen en openbaar terrein naar afkoppelen van openbaar gebied in combinatie met het afkoppelen van de voorzijdes van woningen en gebouwen. Met de afkoppelprojecten leveren we tevens een bijdrage aan mooi en beleefbaar water.

25. Aanleg groen tbv waterberging

Om te anticiperen op de gevolgen van klimaatverandering, is het noodzakelijk anders met het water- en rioolsysteem om te gaan. Het ontkoppelen van vervuilde en schone waterstromen is daarbij een primaire opgave. Voor het realiseren van klimaatrobuust waterbeheer gaan we hemelwater bovengronds lokaal vasthouden, bergen en infiltreren. Dit vraagt minder verharding en meer groen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de vergroeningsambitie, zoals vastgesteld in het beleid "'s-Hertogenbosch Groen en Klimaatbestendig", voor zover passend binnen de kaders van de gemeentelijk watertaken.

Bereikbare stad

26. Fietsplan

Het fietsnetwerk van de gemeente is sterk in ontwikkeling. We zien een steeds groter aantal fietsers, die ook vragen op een opwaardering van het netwerk. We stimuleren deze ontwikkeling aangezien de fiets als actieve en gezonde modaliteit goed past bij onze gemeente. De afgelopen jaren zijn verschillende snelfietsroutes ontwikkeld. Door kostenstijgingen, interne capaciteit en regionale afstemming is de uitvoering van enkele routes vertraagd. De komende jaren programmeren we middelen voor de route naar Eindhoven. Over de route naar Veghel vindt nog overleg plaats en willen we daarna programmeren.

Op basis van de analyse van de fietsroutes van en naar de kernen (motie) en de aandachtspunten die daaruit zijn gekomen, zijn we nu voor de komende jaren (in afstemming met onderhoud) een planning aan het maken om op de routes verbeteringen uit te voeren. Daarnaast investeren we in fietsparkeervoorzieningen bij belangrijke verkeersaantrekkende voorzieningen en juist in buurten waar weinig privé stallingsruimte is.

27. Vervanging auto's

Het betreft routinematige vervangingsinvesteringen van auto's en machines waarmee in de tarieven van de auto's en machines rekening is gehouden.

28. Vervanging winterdienst

Het betreft routinematige vervangingsinvesteringen van materieel waarmee in de exploitatie van de winterdienst rekening is gehouden.

29. Projecten vitaliseringsplan

Onder de noemer van "vitalisering" wordt de veroudering van de openbare ruimte structureel aangepakt. De aanpak gaat uit van een integrale werkwijze. Het betreft het technisch, functioneel of kwalitatief vernieuwen van de openbare ruimte door zo nodig wijzigen van de inrichting en waar nodig toepassen van nieuwe materialen. Conform het Beleidsplan Beheer Openbare Ruimte, raadsvoorstel 5565145 d.d. 13 december 2016 zal dit jaarlijks stijgen tot het maximum in 2025 is bereikt.

30. Aanpak onveilige infrastructuur

Het verkeersveiligheidsplan is in 2021 vastgesteld. Hoewel het goed gaat met de verkeersveiligheid in onze gemeente, vinden nog steeds ongevallen plaats op gemeentelijke wegen. Ons beleid is gebaseerd op de volgende werklijnen:

- Infrastructuur: op basis van de risicoanalyse worden jaarlijks een aantal locaties aangepakt. Daarbij stemmen we onze aanpak af op planningen van beheer en onderhoud om de beschikbare middelen zo effectief mogelijk in te zetten.
- Educatie en gedrag: dit is een continu proces waarbinnen we projecten en programma's stimuleren bij met name scholen en sportverenigingen en onze focus ligt op fietsveiligheid.
- Handhaving en samenwerking: in samenwerking met politie en OM stemmen we handhavingsacties af. Daarnaast hebben we contact via wijkraden en bewonersgroepen om onveiligheid te signaleren en middels campagnes of andere maatregelen aan te pakken.
- Technologie: we gaan door met het stimuleren van initiatieven en innovatie op technologisch gebied om verkeersveiligheid te stimuleren.

Voor de periode 2023 tot en met 2026 is een jaarlijks budget voorzien van € 590.000,- om maatregelen te kunnen realiseren met een geschatte jaarlijkse bijdrage van € 100.000,- .

31. Verkeersmaatregelen

Veelal komen op basis van praktijksituaties wensen tot verbetering van verkeerssituaties en het parkeren naar voren, die niet expliciet zijn voorzien in het investeringsplan. Vaak gaat het om voor bewoners en wijkraden gevoelige zaken die om een (snelle) oplossing vragen. Te denken valt aan verkeersmaatregelen vanuit het wijkgericht werken en de aanleg van diverse parkeervoorzieningen. Dit kunnen maatregelen zijn vanuit verkeersveiligheid, echter ook gericht op doorstroming , fiets of lopen.

Voor de periode 2023 tot en met 2026 is een jaarlijks budget voorzien van € 421.800,- om maatregelen te kunnen realiseren.

32. Verkeersregelinstallaties (VRI's)

Op basis van de beschikbare middelen kunnen er jaarlijks een aantal VRI-installaties worden vervangen. Op dit moment zijn er circa 65 installaties in beheer en eigendom van de gemeente. Per jaar wordt bezien welke installaties aan vervanging toe zijn; dit kan per jaar verschillen aangezien gebreken onverwacht kunnen optreden. Gemiddeld worden er twee installaties per jaar omgebouwd tot iVRI's (intelligente verkeersregelinstallaties).

33. Verkeersmanagement

Met verkeersmanagement kunnen we via data en verkeerssystemen het verkeer beter over de beschikbare infrastructuur verdelen en geleiden. Voor de komende jaren blijven we

investeren in het op orde krijgen van en uitbreiden van data ten behoeve van monitoring. Vanuit het netwerk gecoördineerd verkeersmanagement A2 doen we ervaringen op voor het slimmer sturen van het verkeer over het stedelijke en regionale wegennet. Hieruit komen voorstellen voor aanpassingen aan locaties met bijvoorbeeld verkeerslichten voor een betere stedelijke doorstroming.

Algemene toelichting investeringen Stadstoezicht

Uitgangspunt voor de investeringen in het parkeren zijn de door de raad vastgestelde definities met betrekking tot basisvoorzieningen. De opgevoerde voorstellen betreffen noodzakelijke investeringen voor de organisatie van het parkeren. Deze worden gedekt binnen de exploitatie parkeren.

34. Bouwkundige aanpassingen Parkeergarages
In de komende jaren zijn bouwkundige aanpassingen en modernisering van Parkeergarages en rijwielstallingen noodzakelijk om de exploitatie op langere termijn te borgen.

35. Vervanging camera's Parkeergarage Sint Jan
De camera's zijn in 2023 aan vervanging toe. De economische levensduur liep tot eind 2025. Echter vervanging is al eerder nodig.

36. Vervanging scanauto e-parkeren
In 2021 is de scanauto voor het digitaal parkeren in gebruik genomen. Deze scanauto heeft een geschatte levensduur van 3 jaar en zal in 2024 vervangen moeten worden.

37. Vervanging parkeerautomaten straatparkeren
In 2026 zijn de parkeerautomaten op straat aan vervanging toe. De aanbesteding zal plaatsvinden in 2025. Er zal worden gekozen voor één leverancier. Bij de keuze voor nieuwe apparatuur sluiten we aan bij de technologische ontwikkelingen (digitalisering). Hierbij is reeds rekening gehouden met een verminderd aantal automaten op straat. Voor de vervanging van 180 parkeerautomaten is een investeringskrediet nodig van € 1.500.000. De afschrijvingstermijn is 8 jaar.

38. Vervanging parkeerautomaten parkeergarages transferia
In 2026 zijn de parkeerautomaten van de parkeergarages en transferia aan vervanging toe. De aanbesteding zal, evenals de vervanging van de parkeerautomaten op straat, plaatsvinden in 2025.
Ook hier zal worden gekozen voor één leverancier. Voor de vervanging van de parkeerapparatuur in de parkeergarages is naar verwachting een investeringskrediet nodig van € 1.500.000. De afschrijvingstermijn is 8 jaar.

39. Fietsen parkeertoezicht E-parkeren
In 2021 zijn elektrische fietsen aangeschaft om achter de scanauto van parkeerhandhaving aan te rijden om een eerste controle op de gescande overtredingen uit te voeren. Deze fietsen zijn in 2026 aan vervanging toe. Levensduur 5 jaar.

Sport en recreatie

40. Bouwkundig en installatietechnisch onderhoud Sportiom
Met ingang van 2019 is een nieuwe exploitant gestart in het Sportiom met gewijzigde afspraken over de instandhouding van het pand. Voortaan is de gemeente financieel verantwoordelijk voor groot bouwkundig onderhoud, renovaties en vervanging van technische installaties in het Sportiom. De exploitant verzorgt het dagelijks huurderonderhoud. Voor 2023 is een investering geraamd van € 1,5 mln. Dekking vindt plaats binnen de financiële ruimte binnen het product Sportiom, begroting Sport en Recreatie. De btw wordt volledig verhaald bij de fiscus.
41. Voertuigen binnensport (omzetten naar elektrisch)
Eerder heeft de Raad krediet beschikbaar gesteld voor drie voertuigen voor de binnensport die technisch en economisch afgeschreven zijn. In het kader van duurzaamheid willen we twee voertuigen omzetten naar elektrische voertuigen. Dit brengt extra kosten met zich mee. Afschrijvingstermijn 8 jaar. Een deel van de BTW wordt aangevraagd bij het Rijk via de SPUK regeling, een deel is kostenverhogend.
42. Sportzaal Noordoosthoek Groote Wielen
Momenteel is gestart met de realisatie van de wijk Centrum en aansluitend met de wijk Tuinrijk in de Groote Wielen. Hierop aansluitend wordt in 2024/2025 in de noordoosthoek van de Groote Wielen een nieuwe woonwijk aangelegd met een omvang van 2.000-3.000 woningen.
Op basis van deze omvang wordt een capaciteit aan primair onderwijshuisvesting geraamd van 1.000 – 1.500 leerlingen (1 leerling per 2 woningen). Afhankelijk van de omvang van de scholen voorzien we in een permanente behoefte van 2 scholen (tot mogelijk 3 scholen in de piek). Gekoppeld aan de behoefte aan onderwijshuisvesting is de behoefte aan bewegingsonderwijs. Daarvoor is een nieuwe sportzaal (2 gymeenheden) nodig die wordt gebouwd in één school en wordt gebruikt door beide scholen.
43. Actualiseren binnensportaccommodaties
44. Actualiseren openluchtportaccommodaties

De jaarlijkse posten actualisatie zijn bedoeld om in accommodaties en sportvoorzieningen aanpassingen en verbeteringen van (sport)technische en bouwkundige aard te kunnen aanbrengen die niet in het onderhoudsprogramma zijn opgenomen maar wel essentieel zijn voor het functioneel en bij de tijd houden van onze sportaccommodaties. Om in te kunnen spelen op marktontwikkelingen, wettelijke eisen en veranderende behoeften, wordt jaarlijks bepaald welke aanpassingen en/of verbeteringen in het opvolgende jaar het meest urgent zijn. De gemiddeld afschrijvingstermijn van deze investeringen is 20 jaar. Bij deze investeringen wordt een beroep gedaan op de SPUK rijksregeling voor wat betreft de sportaccommodaties en voorzieningen. Investeringen in de openlucht recreatie en openbare ruimte blijven compensabel via BCF
45. Toplagen: HC Den Bosch
46. Toplagen: Nulandia
47. Toplagen: The Dukes

48. Toplagen: Be Quick
49. Toplagen: BLC
53. Toplagen HC Maliskamp
54. Toplagen: LTV Nuland

Een kunstgrasveld bestaat uit een onderbouw en een toplaag (de feitelijke kunstgrasmat). De toplaag slijt door het gebruik en daardoor moet de toplaag gemiddeld iedere 10-12 jaar worden vervangen. De daadwerkelijke levensduur is afhankelijk van de intensiteit van gebruik. Als een toplaag niet tijdig wordt vervangen kan de mat worden afgekeurd door de sportbond en mag niet langer bespeeld worden. Bij de volgende verenigingen moet de toplaag in de komende jaren vervangen worden om te blijven voldoen aan functionele en veiligheidseisen en om afkeuring te voorkomen:

- Voetbalvereniging Nulandia (2023, afschrijvingstermijn 10 jaar)
 - Rugbyvereniging The Dukes (2023, afschrijvingstermijn 10 jaar)
 - Korfbalvereniging Be Quick (2023, afschrijvingstermijn 10 jaar). Hierbij wordt overgegaan van 2 velden naar 3 kleinere velden, omdat de wedstrijdmaat is gewijzigd. De nieuwe maat wordt vereist door de bond.
 - Voetbalvereniging BLC (2024, afschrijvingstermijn 10 jaar).
 - Hockeyclub Den Bosch (2024 en 2025, afschrijvingstermijn 10 jaar). Eerder heeft de Raad krediet beschikbaar gesteld voor de vervanging van twee toplagen van watervelden.
 - Hockeyclub Maliskamp (2025, afschrijvingstermijn 10 jaar)
 - LTV Nuland (2026, afschrijvingstermijn 10 jaar)
- De BTW wordt aangevraagd bij het Rijk via de SPUK regeling.

50. Kleedlokalen HC Den Bosch; renovatie
De kleedlokalen bij HC Den Bosch zijn gebouwd in 2000 en zijn toe aan een grote renovatie waarbij ook duurzaamheidsmaatregelen betrokken worden. Afschrijving in 20 jaar. De BTW wordt aangevraagd bij het Rijk via de SPUK regeling.

51. Kunstgras Noordoosthoek Groote Wielen; onderbouw

52. Kunstgras Noordoosthoek Groote Wielen; toplaag

Vanaf 2024 wordt het laatste kwadrant van de Groote Wielen, de Noordoosthoek, gebouwd. Tot 2035 gaat het om ongeveer 4.000 extra woningen. De ontwikkeling betekent ook een forse groei van het aantal sporters aan de oostzijde van de gemeente. Voor de voetbalsport houden we rekening met ongeveer 600 nieuwe leden. Dit komt boven op de groei die de afgelopen jaren al heeft plaatsgevonden. Het complex van OJC Rosmalen heeft nog ruimte om een gedeelte van deze groei op te vangen. Op termijn zal er een tekort aan voetbalvelden ontstaan. Om de groei van het aantal nieuwe voetballers uit dit uitbreidingsgebied op te kunnen vangen dienen we in overleg met de voetbalverenigingen te zoeken naar optimalisering en intensivering van de reeds beschikbare veldcapaciteit in de gemeente eventueel aangevuld met de aanleg van een extra (kunst)grasveld.

55. Actualiseren Kwekelstijn
56. Actualiseren (openlucht)recreatie

De jaarlijkse posten actualisatie zijn bedoeld om in accommodaties en sportvoorzieningen aanpassingen en verbeteringen van (sport)technische en bouwkundige aard te kunnen aanbrengen die niet in het onderhoudsprogramma zijn

opgenomen maar wel essentieel zijn voor het functioneel en bij de tijd houden van onze sportaccommodaties. Om in te kunnen spelen op marktontwikkelingen, wettelijke eisen en veranderende behoeften, wordt jaarlijks bepaald welke aanpassingen en/of verbeteringen in het opvolgende jaar het meest urgent zijn. De gemiddeld afschrijvingstermijn van deze investeringen is 20 jaar. Bij deze investeringen wordt een beroep gedaan op de SPUK rijksregeling voor wat betreft de sportaccommodaties en voorzieningen. Investeringen in de openluchtrecreatie en openbare ruimte blijven compensabel via BCF

57. Aanschaf boot

De boot met buitenboordmotor is in 2026 afgeschreven. Afschrijvingstermijn 8 jaar.

Energie, duurzaamheid en milieu

58. Routine investeringen afvalstoffendienst

Dit betreft rendabele jaarlijkse routine-investeringen in het wagenpark e.a. van de Afvalstoffendienst. Hierbij wordt uitgegaan van een levensduur van 8 jaar voor een inzamelvoertuig. Het betreft vervangingsinvesteringen voor inzamelvoertuigen waar met nieuwe ontwikkelingen in het kader van duurzaam brandstofgebruik rekening wordt gehouden.

Jaarlijks wordt voor het eerstvolgende begrotingsjaar het benodigde bedrag opgevoerd voor de werkelijk te vervangen voertuigen waarvan de technische levensduur is bereikt.

59. Inzamelmiddelen

De rendabele routine-investeringen voor vervanging en nieuwe investeringen in inzamelmiddelen (containers) bedragen gemiddeld jaarlijks € 324.000,-.

Jaarlijks wordt voor het eerstvolgende begrotingsjaar het benodigde bedrag opgevoerd voor de werkelijk te vervangen inzamelmiddelen waarvan de technische levensduur is bereikt (i.c. € 400.000,- voor 2023). Dit betreffen rendabele routine-investeringen voor vervanging en nieuwe investeringen in inzamelmiddelen (containers e.d.).

60. Vervanging ondergrondse containers

Voor de containerisering van de inzameling van het huishoudelijk afval zijn in de binnenstad en bij hoogbouw ondergrondse containers aangelegd. Deze containers dienen vervangen te worden, waarvoor jaarlijks € 540.000,- nodig is. De kosten van de investering worden terugverdiend binnen de exploitatie.

61. Vervanging ERP systeem

Voor het huidige ERP systeem van de Afvalstoffendienst is door de leverancier aangegeven dat de ondersteuning per 1 januari 2024 komt te vervallen. In september 2021 is begonnen met de voorbereiding ter vervanging door een of meerdere applicaties. De investering en eenmalige kosten bedragen € 600.000,-, de investering is rendabel met een afschrijvingstermijn van 7 jaar.

62. Vervanging biomassakachels

De huidige kachels van de biomassacentrale van de Afvalstoffendienst zijn 11 jaar oud. Na enkele jaren geleden te zijn gereviseerd, zijn de kachels bijna aan het eind van hun levensduur. De huidige kachels hebben regelmatig storingen en dan onderhoud nodig. De biomassacentrale voorziet de Afvalstoffendienst zelf van warmte. Tevens levert de biomassacentrale warmte aan het Waterschap Aa en Maas voor de vergistingsinstallatie, deze overeenkomst loopt nog jaren door. Ook een aantal bedrijven op het bedrijventerrein Treurenburg worden voorzien van warmte. Om aan onze verplichtingen te kunnen blijven voldoen zal er geïnvesteerd moeten worden in nieuwe kachels. De rendabele investering bedraagt € 900.000,- met een afschrijvingstermijn van 10 jaar.

63. Vervanging brand / gasdeuren KCA-depot

De brand- en gasdeuren van het KCA-depot zijn ruim 10 jaar oud en functioneren niet meer afdoende om te voldoen aan de (strengere) veiligheidseisen. Vervanging door deuren van hogere kwaliteit is noodzakelijk. De rendabele investering bedraagt € 50.000,- met een afschrijvingstermijn van 10 jaar.

64. Duurzaamheid (incl. mobiliteit)

Binnen het Programma Duurzaam wordt geïnvesteerd in de verduurzaming van de gemeente. Voor de klimaat-en- energieopgave met een focus op het verduurzamen van de openbare ruimte van de te ontwikkelen aardgasvrije wijken. Duurzame mobiliteit wordt bevorderd via het actieplan duurzame mobiliteit waaronder slimme bevoorrading binnenstad en het bevorderen van duurzame mobiliteitsconcepten.

Cultuurhistorische kwaliteit

65. Restauratie monumenten

Voor het verlenen van bijdragen in het kader van de restauratie van woonhuismonumenten wordt jaarlijks een bedrag opgenomen. Naast de verantwoordelijkheid van de eigenaren heeft de gemeente in samenwerking met rijk en provincie mede de verantwoordelijkheid voor het beheersbaar houden van de cultuurhistorische kwaliteit van het monumentenbestand.

Het rijk voorziet in instandhoudings-, onderhouds- en restauratiesubsidie voor rijksmonumenten van nationaal belang. De provincie verleent instandhoudings- en restauratiesubsidie voor rijksmonumenten en gebiedsontwikkeling van bovenlokaal belang. Deze gemeentelijke middelen zijn bedoeld voor restauratiesubsidie voor gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden.

66. Ruimtelijke erfgoedontwikkeling

De ontwikkeling en het toekomstbestendig maken van erfgoed in 's-Hertogenbosch is van grote betekenis. Niet alleen in economisch, toeristisch, ruimtelijk en sociaal opzicht, maar vooral ook om inhoud te geven aan onze ambities op het vlak van duurzaamheid. Kennis van cultuurhistorie levert inspiratie en inzicht om de gemeentelijke inzet op

energietransitie en klimaatadaptatie te versterken.

Specifiek worden de volgende projecten voorbereid en/of uitgevoerd:

Planvoorbereiding van een herkenbare linedijk met hoornwerken in de Henriettewaard als onderdeel van de Linie 1629; consolidatie, herstel en recreatieve ontsluiting van het fort Crèvecoeur; planvoorbereiding van de Schans Deuteren; herstel redoute De Herven; herinrichting openbare ruimte om het Kruithuis en herstel van het Geweermakershuisje; een opstappunt Binnenhaven; realisatie stadspark bij Sluis Nul waarbij de vestingcontour herkenbaar wordt gemaakt; herstel zicht op de Parkstroom als onderdeel van de Binnendieze; planvoorbereiding nieuwe functie Bastionder, inrichting van het erfgoedcentrum in het voormalige arsenaal Groot Tuighuis.

Voor 2023 en volgende jaren is een bedrag van € 2.052.620,- opgenomen. Dit zijn bruto bedragen, waarin de ambitie is verwerkt om door middel van het aantrekken van subsidies en fondsen de eigen bijdragen te verdubbelen. De netto gemeentelijke bijdrage per jaar bedraagt vanaf 2023 € 1.026.310,-.

67. Verbetering monumentale panden

Dit betreft arbeidsintensieve specialistische werkzaamheden aan onderdelen en toegepaste materialen die niet bij andere panden voorkomen, zoals natuurstenen ornamenten en afdeklijsten, voegwerk, koperen goten en afvoeren en houten constructie-elementen (o.a. bestrijding aantasting door houtborende insecten in kapconstructies en balklagen). Bovendien zijn monumentale gevels voor de aantrekkingskracht van de stad op de toeristen van groot belang. In het rapport "Markt ontwikkelingsplan Cultuurhistorisch Toerisme 's-Hertogenbosch" (KPMG) wordt dit belang onderstreept.

Ruimte voor economie en voorzieningen

68. Stroomvoorzieningen markt

De huidige stroomvoorziening op de markt is aan vervanging toe. Er vinden op dit moment veel storingen plaats. Deze storingen worden aan de ene kant veroorzaakt door verouderd materiaal en aan de andere kant dat er veel water op en rond de installaties op de markt in de grond zit. Dit water is afkomstig uit de grond maar komt ook door regenval. Het achterhalen van de oorzaak en oplossing van dit waterprobleem heeft de benodigde tijd en expertise gekost. Op dit moment ligt er een plan waarbij de stroomvoorziening wordt vernieuwd en er een drainagesysteem wordt aangelegd rondom de stroomputten op de markt om het waterprobleem op te lossen. Het aanleggen van dit drainagesysteem is bij eerdere investeringsplannen niet meegenomen. Dit plan moet een structurele oplossing bieden voor het op een veilige en juiste manier leveren van stroom de komende jaren. Volgens geïndexeerde prijsopgave zal het oplossen van deze problemen € 462.000 kosten. Reeds eerder aangevraagde kredieten voor de stroomputten van in totaal € 250.000 zullen hiervoor ingezet worden, waarna er nog € 212.000 extra nodig is.

69. Aanpassing panden (bulk)

Via het investeringsplan wordt een structureel bulkkrediet voor aanpassing panden aangevraagd, bedoeld voor rendabele investeringen van de panden van Maatschappelijk

Vastgoed. Het doet zich vaak voor dat rendabele investeringen moeten worden gedaan in verband met wijzigingen op korte termijn in het gebruik van het pand.

Werk en inkomen

- 70. Wagenpark vervanging
- 71. Diverse machines productie afdeling Groen
- 72. Diverse machines Vindingrijk
- 73. Vervanging installaties Vindingrijk
- 74. Diverse machines facilitairbeheer
- 75. Diverse machines productie afdeling Industrie
- 76. Diverse machines productie afdeling Post
- 77. Diverse machines productie afdeling Industrie
- 78. Automatisering en software

Beleggingen en overige baten en lasten

- 79. Investerings rondom huisvesting

80. Vervanging AED's

De gemeente werkt samen met de stichting Hart Veilig. De gemeente heeft een certificaat Hart Veilig. Dit houdt in dat er binnen een straal van 500 meter in de gemeente altijd een AED beschikbaar is. De gemeente heeft op dit moment 56 gemeentelijke AED's in bezit. Uit inventarisatie is gebleken dat gedurende 2022-2025 het merendeel van deze AED's vervangen moet worden.

81. Vervanging evacuatiestoelen

De huidige evacuatiestoelen, bedoeld om minder mobiele personen tijdens een

noodsituatie uit het stads kantoor te evacueren, zijn aan vervanging toe. Een evacuatiematras wordt vaak ingezet als alternatief voor een evacuatiestoel. Evacuatiematrassen zijn eenvoudiger in het gebruik en vragen minder oefening dan een evacuatiestoel en de matrassen behoeven geen onderhoud. Daarom willen we de huidige evacuatiestoelen vervangen door evacuatiematrassen.

82. Verduurzaming STH (installaties en bouwkundige voorzieningen)

Het investeringskrediet uit begroting 2018 is afgelopen jaar volledig gebruikt t.b.v. verduurzaming van het Stadhuis. De volgende werkzaamheden zijn uitgevoerd:

- Toepassen duurzame pompen
- Nieuwe luchtbehandelingskast voorzien van EC ventilatoren
- Regeltechnische aanpassingen
- De- en montage dak ventilatoren
- Zonnepanelen
- Achterzetbeglazing
- Zolderisolatie

Deze nieuwe investering is noodzakelijk om de overige verduurzamingsmaatregelen te kunnen uitvoeren. De kosten van de verduurzamingsmaatregelen zijn de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen. Deze extra investering is noodzakelijk om nieuwe verduurzamingstechnieken toe te passen, de overlast voor gebruikers te verminderen door zaken in één keer aan te pakken, de capaciteit van installaties te verhogen zodat we voor toekomstige wensen en klimaatveranderingen voorbereid zijn en tijdelijke voorzieningen aan te brengen t.b.v. van het verduurzamingstraject.

Deze investering zal bijdragen aan een lager energieverbruik, hoger comfort voor medewerkers en een beter binnenklimaat ter ondersteuning van het conserveren van de kunstwerken van het Stadhuis.

De volgende werkzaamheden maken onderdeel uit van de investering:

- Vervanging bestaande ketels
- Vervanging van de nog niet vervangen luchtbehandelingskast door een nieuwe luchtbehandelingskast met warmteterugwinning
- Verlichting vervangen door LED verlichting

Deze investering wordt deels gedekt door een lager energieverbruik en een bijdrage vanuit de onderhoudsvoorziening.

83. Investeringen ICT-plan

De investeringen ten behoeve van ICT zijn gebaseerd op het ICT plan 2023 tot en met 2026 en bedragen voor deze periode in totaal € 6.3 miljoen. De investeringen worden gedekt door te beschikken over de reserve ICT.